

BAB I

BUBUKA

1.1 Kasang Tukang Masalah

Sastra mangrupa basa nu pinuh ku gaya basa. Hartina, dina sastra, basa nu digunakeun béda jeung basa dina kahirupan sapopoé. Sakapeung, ku sabab ayana prosés kréatif pangarang dina nyieun hiji karya sastra, sastra sok disebut karya seni. Antukna, lantaran sok disebut karya seni, di jero sastra tangtu aya unsur-unsur éstética. Sanajan kitu, médium utamana mah angger basa nu mangrupa wujud tina pikiran jeung rasa. Dina karya sastra, pangarang ngaéksprésikeun eusi pikiran jeung rasa ngaliwatan runtusan basa nu éndah; pinuh ma’na.

Sastra mangrupa fiksionalitas anu nandeskeun sual kaartistikanana. Di satukangeun kafiksian jeung kaartistikanana téh ngajengléng ajén-ajén kajujuran jeung bebeneran. Nu dimaksud kajujuran dina sastra ngawengku kadariaan mikir geusan ngaluarkeun hiji konsép, sedeng bebeneran dimaksudkeun pikeun eunteung atawa kalangkang kahirupan/peristiwa kahirupan nu aya. Lain perkara hasil lamunan atawa hayalan wungkul (Koswara, 2013, kc.6).

Disawang tina gelarna, sastra kabagi dua. Kahiji sastra buhun (carita pantun, wawacan, sisindiran, jeung kakawihan). Kadua sastra modérn (sajak, carpon, novél, jeung drama). Salah sahiji wangun karya sastra modérn, nyaéta carpon, bakal dijadikeun objék panalungtikan. Panalungtikan carpon nu gelar dina sastra Sunda rada kaitung réa. Dina ieu panalungtikan dipilih carpon *Rusiah Kaopatwelas* karya Darpan Ariawinangun. Boh dina sastra buhun boh dina sastra modérn, kaasup dina carpon, digunakeun ragam basa jeung gaya basa nu tangtu. Ieu hal ébréh dina carpon-carpon *Rusiah Kaopatwelas* karya Darpan Ariawinangun nu méhméhan kabéh nyaritakeun kahirupan sosial. Aya kaonjoyan dina *Rusiah Kaopatwelas* ieu, nyaéta pangarang ngasupkeun basa wewengkon (Karawang), kitu deui méré mamanis ngaliwatan gaya basa.

Dumasar sawatara hal nu jadi kasang tukang dipakéna kumpulan carpon *Rusiah Kaopatwelas* jadi objék panalungtikan, dilantarankeum carpon-carponna

miboga hal nu matak narik ati nyaéta pasualan gaya basa nu dipaké ku pangarang, hampang tapi sakapeung matak nyentug ka nu macana (kalimah-kalimahna miboga variasi utamana pasualan rinéka gaya basa). Salian ti éta, carpon-carpon nu aya dina *Rusiah Kaopatwelas* téh kungsi dimuat di koran jeung majalah. Disagédéngéun éta, nu maluruh atawa nalungtik gaya basa dina carpon masih kawilang langka. Padahal bisa disebutkeun yén gaya basa téh mangrupa kabeungharan basa nu pinuh ma'na nu nyamuni. Gaya basa nu nyampak dina carpon ogé sakapeung miboga ajén. Anu antukna, ieu hal bisa nambah pangaweruh, patali jeung basa katut sastra.

Gaya basa nulis prosa, utamana dina carpon. Sacara umum pangarang ngagunakeun basa nu éndah/basa nu has salaku mamanis dina ngébréhkeun imajinasina dina karya sastra. Antukna carpon nu ditulis miboga kaonjoyan nu leuwih upama ditilik tina gaya basana téa. Dina pasualan cara kieu, sanajan maké gaya basa, dina carpon biasana pangarang ngagunakeun basa nu babari dicangkem jeung ditarima ku pamaca. Antukna karangan carpon bisa gampang dipikaharti maksudna ku balaréa (pamac) najan sakapeung pangarang ngagunakeun kecap/kalimah nu sipatna konotatif.

Gaya basa mangrupa basa nu dipaké ku pangarang/*style* miboga sipat nu has jeung jadi salah sahiji unsur éstétik tina karya sastra nu dijieu. Ieu hal luyu jeung pamacégan Tarigan (2009, kc.4) nu nétilakeun yén gaya basa mangrupa wangun rétorik. Maksudna nyaéta ngagunakeun kekecapan dina nyarita jeung nulis pikeun ngayakinkeun/mangaruhan nu ngaregepkeun jeung pamaca. Ieu hal némbongkeun kekecapan pangarang dina nyarita/nulis tangtu béda-béda. Dina ieu panalungtikan, gaya basa nu kapaluruh dina téks carpon, baris dipasing-pasing dumasar kana tiori Sudaryat nu patali jeung gaya basa. Carpon karangan Darpan Ariawinangun ogé kungsi aya nu nalungtik, nyaéta “Rarangkén Tukang dina Kumpulan Carpon Rusiah Kaopatwelas Karya Darpan (Tilikan Struktural jeung Semantis)” ditalungtik 2013 ku Iyan Cahyani. Kumpulan carpon nu jadi objék panalungtikana sarua jeung nu ku panalungtik paké, nyaéta kumpulan carpon *Rusiah Kaopatwelas*. Sanajan kitu, ambahana béda. Nu Iyan Cahyani mah

maluruh rarangkén tukangna, sedengkeun nu baris dilaksanakeun ku panalungtik ayeuna mah maluruh perkara gaya basana.

Hal nu patali jeung carpon kana ulikan gaya basa dianggap perelu pikeun maham eusi unggal carpon sacara gembleng. Ku sabab dina karya sastra méhméhan kabéh miboga gaya basa séwang-séwang, sarta ku ayana ulikan ngeunaan gaya basa carpon, bakal ngabalukarkeun mucunghulna réspon kana carpona sorangan.

Panalungtikan nu patali jeung carpon *Rusiah Kaopatwelas* jeung karya sastra téh geus kungsi aya nu ngalaksanakeun, di antarana waé, (Rarangkén Tukang dina Kumpulan Carpon Rusiah Kaopatwelas Karya Darpan (Tilikan Struktural jeung Semantis) Iyan Cahyani 2013; (Gaya Basa dina Kumpulan Carpon Oknum Karya Hadi AKS) Syamsudin 2005; (Gaya Basa dina Novél *Puputon* Karya Aam Amalia) Widya Nur Fajrin 2009; (Gaya Basa dina Kumpulan Sajak *Lagu Hujan Silantang* Karya Etti R.S) Hari Ramdani 2005; nu kakara bérés panalungtikan nyaéta *Analisis Naskah Drama “Pajaratan Cinta”* Karya Dhipa Galuh Purba (Tilikan Struktural jeung Stilistika) Nenden Popi Nurasyiah 2014.

Panalungtikan-panalungtikan di luhur téh ngabahas karya Darpan Ariawinangun tina segi rarangkén tukang. Ari panalungtikan séjén medar gaya basa dina carpon, novél, kumpulan sajak, jeung naskah drama.

Panalungtikan-panalungtikan nu geus dilaksanakeun saméméhna réa nu patali jeung gaya basa, tapi nu diulikna ngan nepi ka analisis papasingan gaya basa hungkul. Mémang ieu panalungtikan ogé ngulik ngeunaan gaya basa, tapi aya bédana. Jaba ti nganalisis gaya basa dina karya sastra, hasilna ogé dijadikeun bahan pangajaran di SMA. Dumasar kana keterangan bieu, tétéla panalungtikan ngeunaan gaya basa masih perelu dilaksanakeun. Ku kituna panalungtikan nu dijudulan “*Gaya Basa dina Kumpulan Carpon Rusiah Kaopatwelas Karangan Darpan Ariawinangun* (pikeun Bahan Pangajaran di SMA)” dilaksanakeun.

1.2 Rumusan Masalah

Dumasar kana kasang tukang nu ditétélakeun di luhur, satuluyna baris aya rumusan masalah. Ceuk Sugiyono (2012, kc.290) rumusan masalah mangrupa pananya panalungtik nu jawabanana ditéangan ngaliwatan panalungtikan. Anapon ieu di handap dirumuskeun masalah nu baris ditalungtik:

- a. Naon waé gaya basa anu kapanggih dina carpon-carpon *Rusiah Kaopatwelas*?
- b. Kumaha wanda gaya basa dina carpon-carpon *Rusiah Kaopatwelas*?
- c. Kumaha harti jeung ma'na/maksud gaya basa nu kapanggih tina carpon-carpon *Rusiah Kaopatwelas*?
- d. Luyu henteu lamun gaya basa dina carpon *Rusiah Kaopatwelas* dipaké pikeun bahan pangajaran di SMA?

1.3 Tujuan Panalungtikan

1.3.1 Tujuan Umum

Luyu jeung rumusan masalah nu geus dipedar, ieu panalungtikan dipiharep bisa méré informasi pikeun kamekaran sastra hususna nu patali jeung gaya basa, ogé pikeun bahan informasi ka masarakat umum; pikeun bahan awal panalungtikan saterusna, ogé pikeun ngalegaan pangaweruh nu patali jeung basa/sastra.

1.3.2 Tujuan Husus

Salian ti éta, dipiharep ieu panalungtikan bisa mikaweruh jeung ngadéskripsiun opat hal nu patali jeung gaya basa, nyaéta:

- a. gaya basa dina *Rusiah Kaopatwelas*;
- b. wanda gaya basa dina *Rusiah Kaopatwelas*;
- c. ma'na gaya basa tina unggal carpon *Rusiah Kaopatwelas*; jeung
- d. gaya basa dina carpon *Rusiah Kaopatwelas* pikeun bahan pangajaran di SMA.

1.4 Mangpaat Panalungtikan

1.4.1 Mangpaat Tioritis

Ieu panalungtikan dipiharep miboga mangpaat tioritis, kyaning ieu di handap.

- a. Élmu basa jeung sastra, utamana ngeunaan stilistika;
- b. Ieu panalungtikan bisa méré sumbangan élmu basa jeung sastra hususna kana carpon-carpon Darpan Ariawinangun dina *Rusiah Kaopatwelas*;
- c. Hasil panalungtikan dipiharep bisa jadi pedaran anu kompréhénsif; tur
- d. Bisa dijadikeun referensi pikeun panalungtikan sejenna anu aya patalina jeung gaya basa atawa référénsi pikeun panalungtik séjén nu hayang nalungtik leuwih jero ngeunaan gaya basa dina *Rusiah Kaopatwelas*.

1.4.2 Mangpaat Praktis

Sacara praktis, ieu panalungtikan dipiharep bisa miboga mangpaat kyaning ieu di handap.

- a. Pikeun panalungtik jeung umum, hasil ieu panalungtikan bisa nambah pangaweruh ngeunaan gaya basa; ogé nambah pangaweruh patali jeung ma'na tina unggal carpon;
- b. Pikeun balaréa/pamacá, hasil ieu panalungtikan bisa ngajembaran pangaweruh perkara gaya basa nu digunakeun dina carpon, ditilik tina gaya basa pangarang/nu nulis kumpulan carpon *Rusiah Kaopatwelas*;
- c. Nyieun masarakat/pamacá leuwih maham kana gaya basa dina kumpulan carpon *Rusiah Kaopatwelas*;
- d. Méré informasi nu patali jeung gaya basa dina kumpulan carpon *Rusiah Kaopatwelas*;
- e. Lian ti mangrupa tarékah nalungtik gaya basa pikeun ngajembaran pangaweruh dina jihat basa jeung sastra, ieu panalungtikan ogé bisa dimangpaatkeun pikeun kapentingan séjén. Contona waé pikeun matéri/bahan pangajaran di sakola, hususna SMA (ngeunaan carpon). Luyu jeung KIKD KTSP, silabus SMA kelas X patali jeung perkara gaya basa anu digambarkeun dina KI-3 (eusina meredih tarékah guru sangkan

siswa bisa ngaidéntifikasi, nganalisis, maham, sarta méré koméntar kana carpon nu geus dibaca luyu jeung unsur instrinsik katut gaya basa nu nyampak dina carpon);

- f. Bahan pangajaran mangrupa matéri pangajaran nu ditepikeun ku guru ka siswa pikeun ngahontal udagan pangajaran.

1.5 Wangenan Operasional

Sangkan leuwih jéntré ogé nytingkahay ayana salah tapsir ti nu maca, tétéla ieu di handap diébréhkeun sawatara wangenan tina variabel, di antarana:

- a. Gaya basa téh sok dipaké dina karya sastra saperti carpon. Ieu gaya basa ditéangan tina kumpulan carpon *Rusiah Kaopatwelas*.
- b. Carpon nyaéta carita nu wanguanna pondok.

Bisa dicindekkeun yén gaya basa pangarang dina kumpulan carpon *Rusiah Kaopatwelas* pikeun bahan pangajaran nyaéta gaya basa pangarang nu aya dina kumpulan carpon anu diajangkeun pikeun bahan pangajaran di SMA.

1.6 Rangkay Tulisan

Ieu skripsi téh disusun jadi lima bab, bab I ngeunaan bubuka. Eusina ngébréhkeun kasang tukang panulis dina panalungtikan, rumusan masalah, tujuan panalungtikan anu ngawengku tujuan umum jeung tujuan husus, mangpaat tulisan boh éta mangpaat praktis atawa mangpaat tioritis, wangenan operasional, jeung rangkay tulisan dina ieu skripsi.

Bab II nyaéta tiori-tiori ngeunaan gaya basa jeung pangajaran basa. Dina tiori gaya basa kabagi deui jadi tilu, kahiji wangenan gaya basa, kadua dasar ulikan gaya basa (ngawengku stilistik jeung semantik), nu katilu nyaéta wanda gaya basa.

Bab III bagian skripsi anu ngebréhkeun ngeunaan desain panalungtikan, sumber data, cara ngumpulkeun data, instrumén jeung téhnik ngumpulkeun data, jeung analisis data.

Bab IV mangrupa bagian tina skripsi anu ngadéskripsikeun hasil jeung pedaran panalungtikan. Dina ieu hal, gaya basa nu geus kapaluruh tina carpon *Rusiah Kaopatwelas* baris dianalisis. Dina bab ieu ogé medar ngeunaan gaya basa dina kumpulan carpon *Rusiah Kaopatwelas* karangan Darpan Ariawinangun (pikeun bahan pangajaran di SMA).

Bab V nyaéta panutup tina skripsi. Ngébréhkeun kacindekan tina hasil panalungtikan, sarta méré saran/rékoméndasi pikeun panalungtikan anu baris dilaksanakeun sabada ieu panalungtikan.